

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 401

Ekonomia

Redaktorzy naukowi
Jerzy Sokołowski
Grażyna Węgrzyn
Magdalena Rękas

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2015

Redakcja wydawnicza: Agnieszka Flasińska, Elżbieta Kozuchowska

Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz

Korekta: Barbara Cibis

Łamanie: Adam Dębski

Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa
www.pracnaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2015

ISSN 1899-3192
e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-533-9

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:
Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
ul. Komandorska 118/120 53-345 Wrocław
tel./fax 71 36 80 602; e-mail: econbook@ue.wroc.pl
www.ksiegarnia.ue.wroc.pl

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Łukasz Arendt: Zmiana technologiczna faworyzująca wysokie kwalifikacje czy polaryzacja polskiego rynku pracy – zarys problemu	13
Agnieszka Barczak: Wykorzystanie wybranych metod ilościowych w analizie pasażerskiego ruchu lotniczego w Polsce	26
Ryszard Barczyk: Rola polityki pieniężnej w stabilizowaniu gospodarki polskiej w latach 2000-2014	36
Tomasz Bernat: Przedsiębiorczość studentów a dodatkowe aktywności pozauczelniane	48
Przemysław Borkowski: Applicability of reference based appraisals in assessment of real sector investment projects	58
Przemysław Borkowski: A framework for risk analysis in infrastructure projects	69
Agnieszka Bretyn: Młodzi konsumenci wobec szarej strefy w Polsce	83
Sławomir Czetwertyński: Ekonomia kopiowania a korzyści społeczne	93
Karolina Drela: Rynek pracy i biedni pracujący	104
Małgorzata Barbara Fronczek: Handel produktami ICT – Polska na tle świata	114
Aleksandra Grabowska-Powaga: Kapitał społeczny w przedsiębiorstwach rodzinnych	126
Artur Grabowski: Ordoliberalna kategoria własności a współczesne oblicze sektora niemieckich przedsiębiorstw piłkarskich	134
Alina Grynia: Innowacyjność krajów bałtyckich: potencjał i bariery	144
Anna Horodecka: The concept of human nature as a driving force for changes in economics exemplified by feminist and neoclassical economics	155
Michał Jurek: The role of banks in performance of the real sector in selected EU member states	166
Grażyna Karmowska: Zastosowanie metod taksonomicznych do oceny zróżnicowania poziomu życia w krajach postsocjalistycznych Europy	176
Magdalena Knapińska: Efektywność polityki rynku pracy – aspekty teoretyczne i praktyczne	187
Andrzej Koza: Sytuacja na rynku pracy osób niepełnosprawnych i jej wpływ na gospodarkę finansową państwowego funduszu rehabilitacji osób niepełnosprawnych	198
Jakub Kraciuk: Paradygmat <i>homo oeconomicus</i> w aspekcie rozwoju ekonomii heterodoksyjnej	211
Anna Krzysztofek: Rozważania o pojęciu odpowiedzialności	220
Wojciech Leoński: Wolontariat pracowniczy jako jedno z narzędzi CSR	233

Agnieszka Łopatka: Poziom i przyczyny różnicowania wynagrodzeń w Polsce	243
Iwona Maciejczyk-Bujnowicz: Changes in capital flows in process of integration of the European Union – selected aspects	253
Marta Maier: Starzejące się społeczeństwo jako wyzwanie dla polityki społecznej i rodzinnej	267
Agnieszka Malkowska: Ocena rozwoju obszaru przygranicznego na przykładzie województwa zachodniopomorskiego	275
Paweł Marszałek: Selected processes influencing contemporary banking systems	285
Danuta Miłaszewicz: Kompetencje społeczne polskich i litewskich studentów – analiza porównawcza	296
Dorota Milek, Karolina Kapusta: Competitiveness of the regions in the context of smart specialization (on the example of Świętokrzyskie)	306
Rafał Nagaj: Dochody a skłonność do działań altruistycznych wśród studentów w Polsce	317
Mariusz Nyk: Niedoskonałość rynku pracy w kontekście funkcjonowania związków zawodowych	327
Magdalena Olczyk: Konkurencyjność w literaturze ekonomicznej – analiza bibliometryczna	338
Monika Pasternak-Malicka: Płaca minimalna jako narzędzie ograniczające pracę nierejestrowaną	349
Barbara Pawłowska: W kierunku zrównoważonego rozwoju – przegląd efektów działań w Polsce	362
Renata Pęciak: Geneza podejścia regulacyjnego we francuskiej teorii ekonomicznej	373
Adriana Politaj: Pracodawcy z otwartego rynku pracy i ich rola w przeciwdziałaniu bezrobociu osób niepełnosprawnych	383
Joanna Prystrom: Innowacyjność a konkurencyjność gospodarki Luksemburga	399
Małgorzata Raczkowska: Kwestia gender w ekonomii	412
Magdalena Ratalewska: Uwarunkowania rozwoju sektorów kreatywnych ..	421
Hanna Soroka-Potrzebna: Regionalne zróżnicowanie sektora MŚP	431
Małgorzata Sosińska-Wit, Karolina Gałązka: Wpływ współpracy z sektorem B+R na innowacyjność MŚP na podstawie badań ankietowych	440
Joanna Sychała: Ocena cech morfologicznych wahań cyklicznych w Polsce w latach 2001-2013	452
Joanna Stawska: Oddziaływanie decyzji władz monetarnych i fiskalnych (<i>policy mix</i>) na funkcjonowanie przedsiębiorstw w Polsce	462
Piotr Szkudlarek: Zaufanie jako komponent kapitału społecznego	472
Jarosław Szostak: Economic content of the category of value	483

Andrzej Szuwarzyński: Ocena wpływu polityki zdrowotnej na jakość życia starzejącego się społeczeństwa w krajach UE.....	493
Arkadiusz Świadek, Barbara Czerniachowicz: Aktywność innowacyjna systemów przemysłowych a koniunktura gospodarcza na przykładzie województwa dolnośląskiego	503
Michał Świtłyk, Artur Wilczyński: Zastosowanie indeksu Malmquista do badania zmian efektywności uczelni publicznych	514
Dariusz Tloczyński: Rola państwa w kształtowaniu konkurencji na polskim rynku transportu lotniczego	525
Roman Tylżanowski: Zewnętrzne źródła finansowania procesów transferu technologii w przedsiębiorstwach przemysłowych wysokiej techniki w Polsce.....	535
Grażyna Węgrzyn: Zasoby ludzkie w Unii Europejskiej – szanse i zagrożenia	545
Danuta Witczak-Roszkowska, Karolina Okła: Skłonność studentów województwa świętokrzyskiego do zagranicznych emigracji zarobkowych.....	555
Katarzyna Włodarczyk: Pokolenie 50+ w Polsce – podejrzani o wykluczenie?.....	566
Agnieszka Wojewódzka-Wiewiórska: Partycypacja mieszkańców w tworzeniu strategii rozwoju gminy jako przejaw kapitału społecznego na obszarach wiejskich.....	577
Jarosław Wolkonowski: Przyczyny i struktura emigracji obywateli Polski po akcesji do UE.....	587
Jacek Wychowanek: Tradycja w aspekcie budowania konkurencyjności małego przedsiębiorstwa	601
Urszula Zagóra-Jonszta: Adam Smith o własności.....	614
Magdalena Zalewska-Turzyńska: Communicating CSR – the Lasswell’s model approach.....	623
Ewa Zeman-Miszewska, Maciej Miszewski: Ład gospodarczy i porządek gospodarczy – potrzeba i szanse zmian	631
Mariusz Zieliński: Wpływ realizacji koncepcji CSR na wycenę spółek akcyjnych.....	642

Summaries

Łukasz Arendt: Skill-biased technical change or polarisation of the Polish labour market – remarks.....	13
Agnieszka Barczak: Application of selected quantitative methods in the analysis of passenger air traffic in Poland.....	26
Ryszard Barczyk: The role of monetary policy in the stabilization of the Polish economy in the years 2000-2014	36

Tomasz Bernat: Entrepreneurship of students vs. additional non-university activities.....	48
Przemysław Borkowski: Aplikacja metody referencyjnej oceny projektów inwestycyjnych w sferze realnej.....	58
Przemysław Borkowski: Metoda analizy ryzyka w inwestycjach infrastrukturalnych.....	69
Agnieszka Bretyn: Young consumers towards the shadow economy in Poland.....	83
Sławomir Czetwertyński: Economics of copying vs. social benefits.....	93
Karolina Drela: Labor market and working poor.....	104
Małgorzata Barbara Fronczek: Trade in ICT goods – Poland in comparison to the world.....	114
Aleksandra Grabowska-Powaga: Social capital in family business.....	126
Artur Grabowski: Ordoliberal category of a property and a modern aspect of a sector of German soccer enterprises.....	134
Alina Grynia: Innovation of the Baltic countries: potentials and barriers.....	144
Anna Horodecka: Koncepcja natury ludzkiej jako siła napędowa zmian w ekonomii na przykładzie koncepcji człowieka w ekonomii feministycznej i neoklasycznej.....	155
Michał Jurek: Znaczenie banków dla funkcjonowania sektora realnego w wybranych krajach UE.....	166
Grażyna Karmowska: Taxonomic methods to evaluate the variation in the standards of living in the countries of post-socialist Europe.....	176
Magdalena Knapieńska: Effectiveness of labor market policy – theoretical and practical aspects.....	187
Andrzej Koza: Situation of persons with disabilities on the labor market and its impact on the financial situation of the State Fund for Rehabilitation of the Disabled Persons.....	198
Jakub Kraciuk: <i>Homo economicus</i> paradigm in terms of development of heterodox economics.....	211
Anna Krzysztofek: Reflections about the notion of responsibility.....	220
Wojciech Leoński: Corporate volunteering as an instrument of CSR.....	233
Agnieszka Łopatka: Level and reasons for differences of salaries in Poland.....	243
Iwona Maciejczyk-Bujnowicz: Zmiany w przepływach kapitału w procesie integracji Unii Europejskiej – wybrane aspekty.....	253
Marta Maier: Ageing society as a challenge for social and family policy.....	267
Agnieszka Malkowska: Assessment of the development of a border area using Zachodniopomorskie Voivodeship as an example.....	275
Paweł Marszałek: Wybrane procesy wpływające na współczesne systemy bankowe.....	285
Danuta Miłaszewicz: Social competence of Polish and Lithuanian students – comparative analysis.....	296

Dorota Milek, Karolina Kapusta: Konkurencyjność regionów w kontekście inteligentnej specjalizacji (na przykładzie Świętokrzyskiego)	306
Rafał Nagaj: Incomes and willingness of students to perform altruistic actions	317
Mariusz Nyk: Imperfections of the labor market in the context of the functioning of trade unions	327
Magdalena Olczyk: Competitiveness in economic literature – bibliometric analysis	338
Monika Pasternak-Malicka: Minimum wage as a tool used to reduce the labor market grey area	349
Barbara Pawłowska: Towards sustainable development – review of effects of actions in Poland.....	362
Renata Pęciak: The origin of the regulation approach in the French economic theory.....	373
Adriana Politaj: Employers from the open labor market and their role in the counteracting of unemployment among persons with disabilities	383
Joanna Prystrom: Innovativeness vs. competitiveness of Luxembourg economy.....	399
Małgorzata Raczkowska: The issue of gender in economics	412
Magdalena Ratalewska: Determinants of the development of creative industries.....	421
Hanna Soroka-Potrzebna: Regional diversity of SME sector	431
Małgorzata Sosińska-Wit, Karolina Gałązka: Effect of cooperation with R&D sector on SME’s innovation based on survey	440
Joanna Spychała: Evaluation of morphological characteristics of cyclical fluctuations in Poland in 2001-2013	452
Joanna Stawska: The impact of the monetary and fiscal authorities (policy mix) on the functioning of enterprises in Poland	462
Piotr Szkudlarek: Trust as a component of social capital	472
Jarosław Szostak: Ekonomiczna treść kategorii wartości	483
Andrzej Szuwarzyński: Assessment of the health policy impact on the quality of life of ageing population in the European Union countries	493
Arkadiusz Świadek, Barbara Czerniachowicz: Innovation activity in regional industrial systems vs. economic cycle on the example of the Dolnośląskie Voivodeship	503
Michał Świtlyk, Artur Wilczyński: Application of Malmquist index to examine changes in the efficiency of public universities	514
Dariusz Tłoczyński: The role of state in shaping the competition in the Polish air transport market	525
Roman Tylżanowski: External sources of funding of technology transfer in high-tech manufacturing sector in Poland.....	535

Grażyna Węgrzyn: Human resources in the European Union – opportunities and threats	545
Danuta Witczak-Roszkowska, Karolina Okła: Disposition to financial emigration among the students of the Świętokrzyskie Voivodeship.....	555
Katarzyna Włodarczyk: Generation 50+ in Poland – suspected of exclusion?.....	566
Agnieszka Wojewódzka-Wiewiórska: Participation of inhabitants in building commune development strategy as a manifestation of social capital in rural areas	577
Jarosław Wolkonowski: Causes and structure of emigration of Polish citizens after the accession to the European Union	587
Jacek Wychowanek: Tradition in the aspect of building the competitiveness of a small-sized enterprise.....	601
Urszula Zagóra-Jonszta: Adam Smith about ownership	614
Magdalena Zalewska-Turzyńska: Model komunikacji CSR w świetle podejścia H. Lasswella	623
Ewa Zeman-Miszewska, Maciej Miszewski: Economic governance and economic order – need and opportunities of changes	631
Mariusz Zieliński: The impact of CSR concept on the valuation of stock companies	642

Magdalena Knapieńska

Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu

e-mail: magdalena.knapinska@ue.poznan.pl

EFEKTYWNOŚĆ POLITYKI RYNKU PRACY – ASPEKTY TEORETYCZNE I PRAKTYCZNE

EFFECTIVENESS OF LABOR MARKET POLICY – THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECTS

DOI: 10.15611/pn.2015.401.17

Streszczenie: Celem opracowania jest przedstawienie pojęcia efektywności w kontekście prowadzenia aktywnej polityki rynku pracy. Przegląd teoretycznych ujęć tej efektywności przedstawiono w pierwszej części artykułu. Natomiast w drugiej części scharakteryzowano główne mierniki efektywności odnoszące się do programów polityki rynku pracy. Wreszcie w części trzeciej podjęto próbę ilustracji empirycznych aspektów pomiaru efektywności stosowanych w publicznych służbach zatrudnienia w Polsce. Okres czasowy przyjętych analiz obejmuje, w części empirycznej, lata 2007–2013, w których to dokonywano pomiaru efektywności aktywnych form polityki rynku pracy w Polsce. Wnioski z przeprowadzonych analiz zawarto w zakończeniu opracowania.

Słowa kluczowe: ekonomia, rynek pracy, polityka rynku pracy.

Summary: The goal of the elaboration is the presentation of the concept of efficiency in the context of an active labor market policy. The overview of theoretical approaches of this efficiency is presented in the first part of the article. In the second part we characterize the main measures of the effectiveness of programs relating to labor market policy. Finally, in the third part there is an attempt of illustration of empirical aspects of measuring the effectiveness of public employment services in Poland. The time period covers the analysis adopted in the empirical part, the years 2007-2013, in which the effectiveness of active labor market policies in Poland was measured. The conclusions from the conducted analyzes are contained in the last part of the study.

Keywords: economics, labor market, labor market policy.

1. Pojęcie efektywności w kontekście polityki państwa

Pojęcie efektywności w języku polskim posiada synonimy w postaci pojęć: produktywności oraz wydajności, przy czym terminy te można odnosić do pewnego współ-

nego sposobu rozumienia sensu gospodarowania w ekonomii. Najczęściej jednak pojęcie produktywności jest odnoszone do wykorzystania czynników produkcji takich jak kapitał, natomiast pojęcie wydajności z reguły odnoszone jest do wykorzystania czynnika pracy i mówi się wówczas o wydajności pracy.

Efektywność jest zatem pojęciem dość uniwersalnym, odnoszącym się do rozumienia wykorzystania nakładów (kapitału, pracy, technologii, ziemi) w sposób jak najbardziej racjonalny. Zdaniem M. Blauga efektywność to przy tym pojęcie obarczone jakąś koncepcją wartości i nie sposób uwolnić się od wyobrażenia, że efektywność jest w jakiś sposób bardziej pożądana niż nieefektywność [Blaug 2000, s. 628]. Z kolei P.A. Samuelson i W.D. Nordhaus w popularnym podręczniku posługują się pojęciem produktywności i stwierdzają, że oznacza ona bardziej wydajny sposób wykorzystania zasobów społeczeństwa do zaspokojenia ludzkich potrzeb i pragnień [Samuelson, Nordhaus 2012, s. 4]. Natomiast w ujęciu bardziej makroekonomicznym można zauważyć, że produktywność ekonomiczna wymaga, by gospodarka wytwarzała najlepszą możliwą kombinację ilości oraz jakości dóbr i usług przy dostępnych technologiach i rzadkich zasobach [Samuelson, Nordhaus 2012, s. 4], co już wskazuje na pewne rozumienie zasady racjonalności gospodarowania. Za J. Stiglitzem można tu ponadto stwierdzić, że większość ekonomistów akceptuje kryterium nazywane efektywnością Paretowską, zgodnie z którym gospodarka produkuje efektywnie, gdy niemożliwe jest polepszenie ekonomicznego dobrobytu jednostki bez pogorszenia sytuacji drugiej jednostki [Stiglitz 2004, s. 69]. Sensem zarazem działań sektora publicznego jest zatem poszukiwanie zmian, którym towarzyszyłaby korzyść w rozumieniu Pareta, czyli zmiana, która prowadzi do poprawy sytuacji niektórych osób bez pogarszania sytuacji innych. Pogląd, że każda z takich zmian powinna zostać wprowadzona w życie, jest nazywany zasadą Pareta [Stiglitz 2004, s. 70–71].

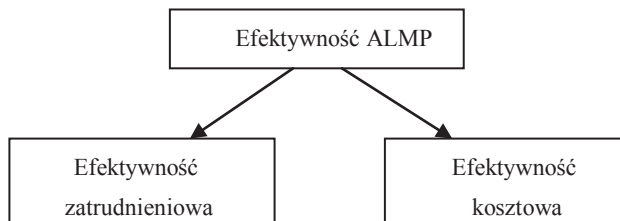
W analizach działań sektora publicznego często wykorzystywanym podejściem jest analiza kosztów i korzyści, której współcześni zwolennicy podkreślają, że określony projekt może generować potencjalną poprawę dobrobytu, dzięki której ci, którzy odnoszą korzyści, mogliby zrekompensować straty innym, poprawiając jednocześnie własną sytuację. Jednakże zdaniem M. Blauga w analizie kosztów i korzyści nie formułuje się żadnych opinii co do tego, czy takiej rekompensaty należałoby dokonać [Blaug 2000, s. 627]. Pozbawia się zatem walorów normujących i aplikacyjnych tego podejścia w samej konstrukcji analizy jako narzędzia oceny efektywności.

Odnosząc pojęcie efektywności na grunt bardziej aplikacyjny polityki gospodarczej, można zauważyć, że w „duchu” postulatu efektywności funkcjonowania sektora publicznego znajdują się wszelkie działania idące w kierunku ewaluacji (oceny) instrumentów polityki państwa. Ocena bowiem skuteczności wykorzystania instrumentów polityki państwa prowadzi do refleksji co do zasadności dalszego wykorzystywania danego instrumentu oraz zmiany narzędzi polityki na te bardziej efektywne.

Można tu zarazem przyjąć, że owa ocena działań obejmuje systematyczne badania o charakterze społeczno-ekonomicznym, których celem jest ocena jakości i wartości interwencji publicznych [Maksim 2010, s. 109]. W ujęciu badań prowadzonych przez Komisję Europejską systematyczność oceny efektywności działania podkreśla się, stosując rozróżnienie badań ewaluacyjnych typu *ex ante*, *ex post* oraz *on going* [Olejniczak 2007, s. 22].

2. Problematyka pomiaru efektywności aktywnej polityki rynku pracy

Szczyt rozwoju badań w zakresie oceny efektów aktywnych programów rynku pracy przypadał na koniec lat 80. i 90. ubiegłego stulecia. Badacze wskazują na występowanie pośrednich i bezpośrednich efektów programów aktywnych na rynku pracy. Wśród nich wymienia się redukcję jawnego bezrobocia, poprawę dopasowań strukturalnych na rynku pracy, aktywizację zawodową bezrobotnych i wzrost efektywnej podaży pracy, podniesienie produktywności siły roboczej, a także wzrost konkurencji na rynku pracy [Maksim 2010, s. 112]. Ponadto w literaturze podejmuje się badania nad szczegółowymi rynkami pracy poszczególnych krajów, wskazując na efektywności ich polityk rynku pracy, a zaliczyć tu można m.in. publikacje L. Calmfors, A. Forslund, M. Hemstrom [2002] dotyczące Szwecji; D. Card, J. Kluve, A. Weber [2010] dotyczące Stanów Zjednoczonych; czy C. Klein [2013] dotyczące Słowacji.

Rys. 1. Dwa podejścia do rozpatrywania efektywności polityki rynku pracy

Źródło: opracowanie własne.

Nie kwestionując tu ustaleń teoretycznych podejść do oceny efektywności polityki rynku pracy, można skoncentrować się na miernikach tej efektywności stosowanych w polskiej polityce rynku pracy. Powszechnie używaną metodą do oceny efektywności środków wydatkowanych na ALMP (aktywne programy polityki rynku pracy) na poziomie lokalnym, ale także krajowym, jest monitoring. Podstawowym wskaźnikiem stosowanym przy tym pomiarze jest stopa otrzymania zatrudnienia po udziale w danym programie, czyli stosunek liczby osób zatrudnio-

nych do liczby osób, które go ukończyły [Kisiel, Nowińska 2010, s. 8]. W badaniach ilościowych pomijane są jednak jakościowe aspekty sytuacji zatrudnieniowej bezrobotnego, dotyczące formy zatrudnienia, rodzaju umowy o pracę, wymiaru czasu pracy czy stopnia satysfakcji z pracy [Maksim 2010, s. 113].

W aplikacyjnym wymiarze oceny efektywności polityki rynku pracy odnosi się owa ocena do aktywnych form tej polityki, które ze swej definicji prowadzić mają do powrotu (lub wejścia) na rynek pracy. Pomiar zatem efektywności pasywnych form polityki rynku pracy musiałby dotyczyć innych kwestii bardziej zbliżonych do pomiaru stopnia zaspokojenia potrzeb bezrobotnego, znajdowania się poniżej lub powyżej progu ubóstwa itp. W ramach oceny efektywności polityki aktywnej przyjmuje się wyrażać ją jako efektywność zatrudnieniową i kosztową, co przedstawiono na rys. 1.

W szczególności w Polsce w statystykach ministerialnych, mówiąc o efektywności zatrudnieniowej, podaje się wartości wskaźnika ponownego zatrudnienia, który jest liczony jako stosunek liczby osób bezrobotnych, które po ukończeniu udziału w danym roku w określonej formie aktywizacji uzyskały w okresie do 3 miesięcy zatrudnienie, tj. wyrejestrowały się z powiatowego urzędu pracy, lub jeżeli w okresie do 3 miesięcy od czasu zakończenia udziału w programach nie zarejestrowały się w powiatowym urzędzie pracy, do liczby osób bezrobotnych, które w danym roku zakończyły udział w aktywizacji [MPiPS 2014, s. 4].

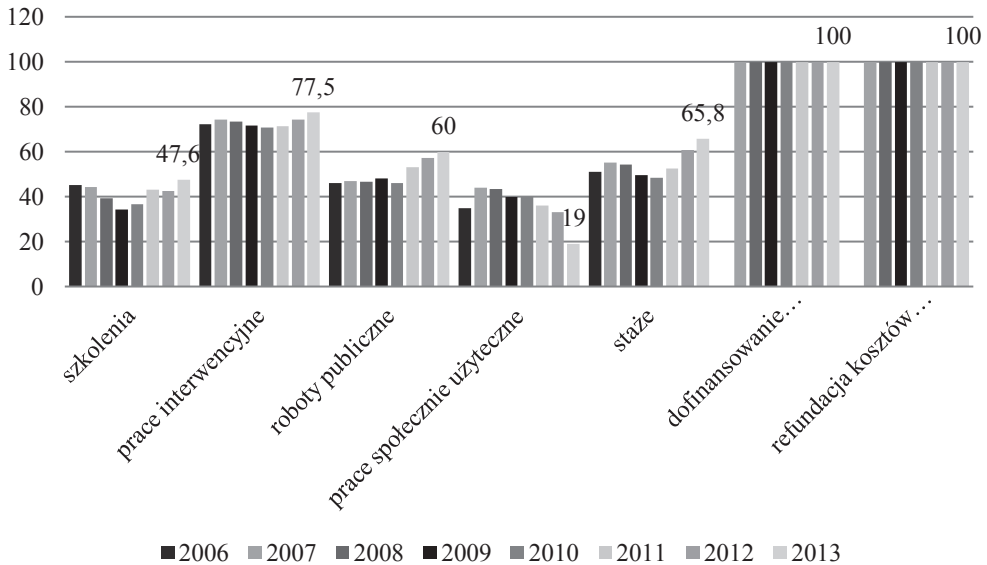
Z kolei efektywność kosztowa jest w Polsce rozumiana jako koszt ponownego zatrudnienia, obliczany jako podzielenie kwoty poniesionych w danym roku wydatków na daną formę aktywizacji przez liczbę osób bezrobotnych, które po zakończeniu udziału w danej formie aktywizacji w danym roku w okresie do 3 miesięcy znalazły zatrudnienie [MPiPS 2014, s. 4].

Wskaźniki te są przy tym liczone dla siedmiu programów aktywizacyjnych, tj. dla szkoleń, prac interwencyjnych, robót publicznych, prac społecznie użytecznych, staży, dofinansowań działalności gospodarczej oraz wyposażenia stanowisk pracy. Nie podejmuje się zatem obliczania tego wskaźnika m.in. dla takich programów finansowanych również ze środków Funduszu Pracy, jak: przygotowanie zawodowe dorosłych, studia podyplomowe, refundacja kosztów przejazdu do miejsca pracy, stażu, czy szkolenia poza miejsce zamieszkania [MPiPS 2014, s. 3–4].

3. Wybrane mierniki efektywności aktywnej polityki rynku pracy stosowane w Polsce

Efektywność polityki rynku pracy w Polsce jest mierzona przy wykorzystaniu danych statystycznych dostarczanych przez powiatowe urzędy pracy. Dotyczą one liczby osób biorących udział w programach, wysokości wydatków z Funduszu Pracy, które są ponoszone na poszczególne programy, oraz liczby osób, które znalazły zatrudnienie po ukończeniu udziału w programie polityki rynku pracy.

Badania nad polityką rynku pracy mogą mieć postać bardziej ogólnych analiz ilościowo-jakościowych (por. m.in. [Knapińska 2015; Siek 2012]) lub też odnosić się do szczegółowych kwestii związanych z pomiarem efektywności programów aktywnych. Z uwagi na rozmiary artykułu ograniczono się tu zatem do prezentacji dwóch mierników tej efektywności. I tak, na rys. 2 zaprezentowano poziom efektywności zatrudnieniowej wybranych programów aktywnych mierzony w latach 2006–2013.

Rys. 2. Wskaźniki ponownego zatrudnienia dla aktywnych programów polityki rynku pracy (%)

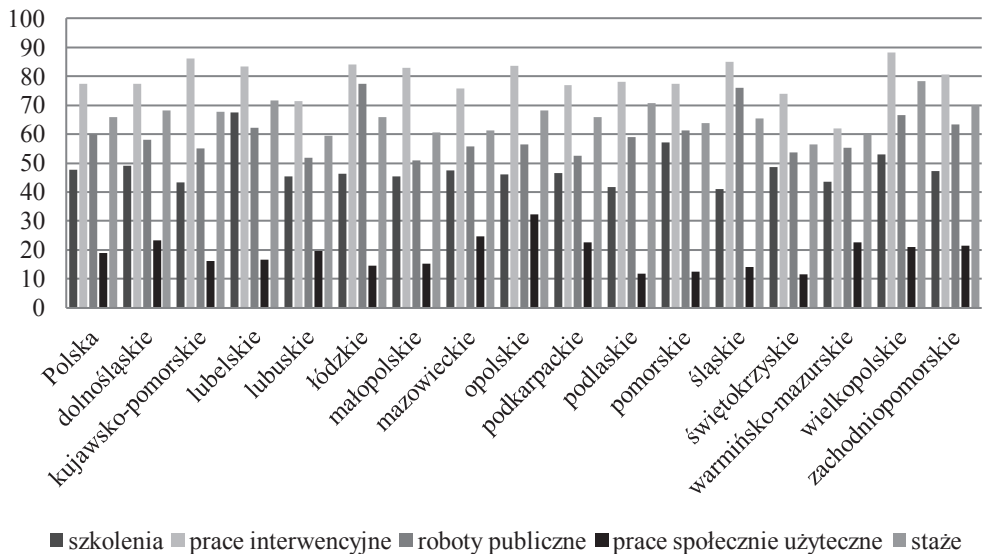
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych liczbowych MPiPS z lat 2008–2014.

Jak wynika z zamieszczonych danych, najniższą efektywnością zatrudnieniową charakteryzują się prace społecznie użyteczne oraz szkolenia i roboty publiczne. Natomiast najwyższą efektywność zatrudnieniową odnotowano dla dofinansowań podejmowania działalności gospodarczej i dofinansowania wyposażenia miejsc pracy, co jest dość oczywistym wynikiem, gdyż w wypadku tych dwóch instrumentów są one przyznawane tym, którzy wejdą na rynek pracy poprzez samozatrudnienie, bądź też jest to pomoc dla tych przedsiębiorców, którzy zatrudnią osobę bezrobotną. Zatem z samej definicji tych instrumentów wynika, że efektywność zatrudnieniowa będzie tu wynosić 100%.

Z kolei dane rys. 3 wskazują na wyniki poszczególnych wojewódzkich urzędów pracy osiągnięte w zakresie efektywności zatrudnieniowej. Biorąc pod uwagę efektywność zatrudnieniową szkoleń, można zauważyć, że najwyższy wskaźnik osiągnięto w 2013 r. w województwie lubelskim. W zakresie efektywności prac

interwencyjnych oraz staży najwyższą efektywność zatrudnieniową uzyskano w województwie wielkopolskim, natomiast w przypadku robót publicznych najlepsze wyniki uzyskało województwo łódzkie, a w przypadku prac społecznie użytecznych – opolskie.

Jeśli chodzi zaś o województwa, które osiągnęły najniższe wyniki w zakresie badanego miernika, to najniższą efektywnością szkoleń charakteryzowało się województwo śląskie oraz podlaskie, najniższą efektywnością prac interwencyjnych – województwo warmińsko-mazurskie, najniższą efektywnością robót publicznych – województwo lubuskie. Lista województw, gdzie odnotowano najniższą efektywność prac społecznie użytecznych, obejmuje województwo świętokrzyskie i podlaskie, a co do staży – tu najgorzej wypadło województwo świętokrzyskie. Jak wskazują te analizy, do województw o dość dobrych wynikach w zakresie efektywności zatrudnieniowej można zaliczyć województwo wielkopolskie, a do tych o najniższej efektywności zatrudnieniowej – województwo podlaskie i świętokrzyskie. Wyniki uzyskane w pozostałych województwach mają są dość zbliżone.

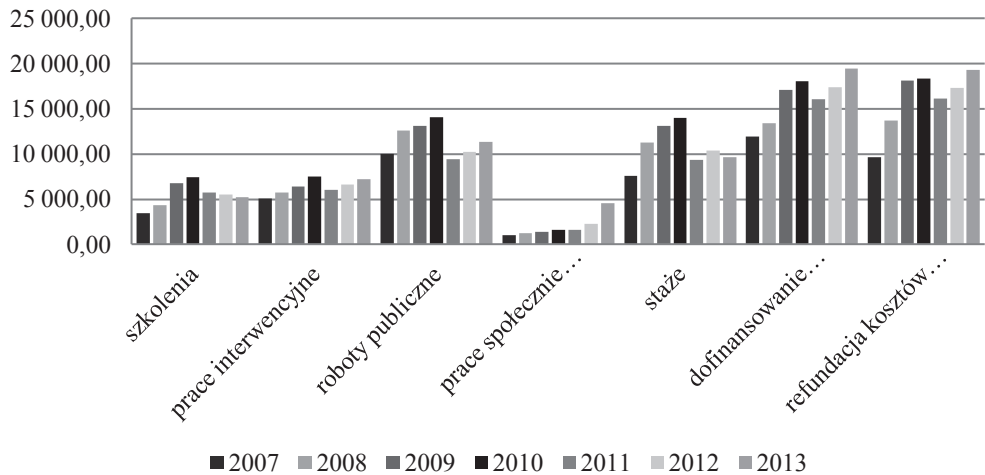

Rys. 3. Wskaźniki ponownego zatrudnienia według województw w 2013 r. (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych liczbowych [MPiPS 2014].

Istotnym i często stosowanym miernikiem efektywności jest także miernik efektywności kosztowej określany jako koszt ponownego zatrudnienia. Wysokości tego miernika dla poszczególnych form aktywnych zaprezentowano na rys. 4. Jak wynika z jego danych, dla większości programów (poza może szkoleniami) koszt ponownego zatrudnienia miał charakter rosnący, co oznacza pogorszenie się efek-

tywności, zważywszy, że w badanym okresie wpływ inflacji był raczej mało odczuwalny; ponadto można tu zauważyć, że najwyższy koszt ponownego zatrudnienia odnotowano dla dofinansowania podejmowania działalności gospodarczej oraz dla refundacji wyposażenia i wyposażenia miejsc pracy. Oznacza to zatem, że formy te są stosunkowo drogie, a ich dalsze stosowanie jest związane z innymi walorami, takimi jak chociażby wysoka efektywność zatrudnieniowa na poziomie 100%.

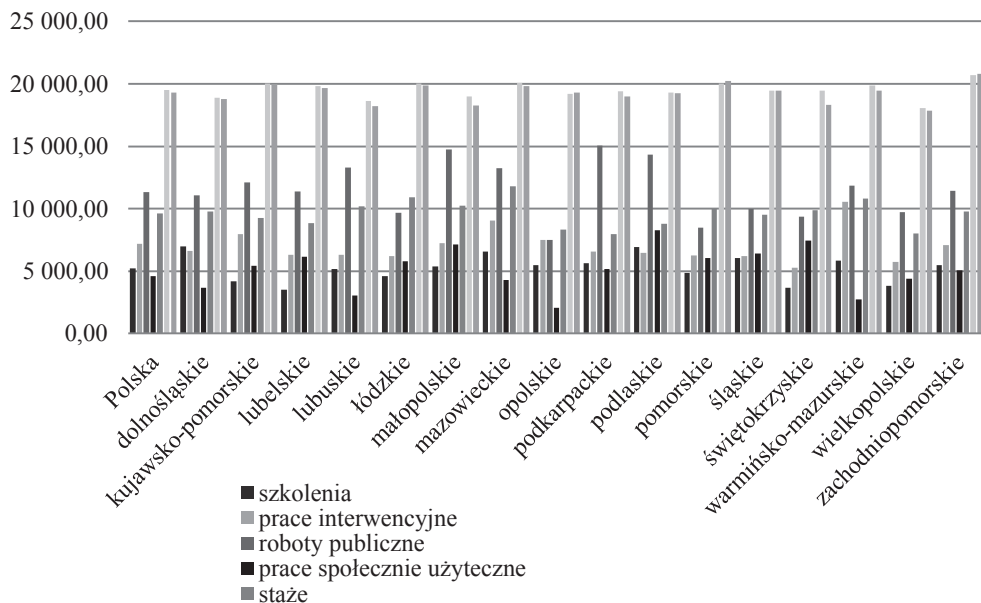
Rys. 4. Koszt ponownego zatrudnienia dla aktywnych programów polityki rynku pracy (zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych liczbowych MPiPS z lat 2008–2014.

Ponadto analizując dane rys. 4, można także wskazać na to, że najniższy koszt ponownego zatrudnienia odnotowano dla prac społecznie użytecznych, które zarazem charakteryzowały się dość niską efektywnością zatrudnieniową. Różnicowanie kosztu ponownego zatrudnienia jest przy tym dość duże, bo najtańsze prace społecznie użyteczne generowały koszt rzędu 1038,83 zł w 2007 r. do 4601,52 zł w 2013 r., a najdroższe – dofinansowanie podejmowania działalności gospodarczej w 2007 r. odznaczały się kosztem w wysokości 11 904,10 zł, w 2013 r. zaś było to już 19 491,80 zł na osobę. Różnice między najtańszymi i najdroższymi programami są zatem kilkukrotne, co można także odnieść do kilkukrotnych różnic w zakresie efektywności zatrudnieniowej.

Interesujących danych dostarcza także rys. 5, na którym zobrazowano, jak kształtował się koszt ponownego zatrudnienia programów polityki rynku pracy w poszczególnych województwach w 2013 r. Jak wynika z zamieszczonych danych, najniższy koszt (czyli najwyższa efektywność) ponownego zatrudnienia dla szkoleń odnotowano w województwie lubelskim. Jeśli chodzi o prace interwencyjne – tu najlepszy rezultat odnotowano w województwie świętokrzyskim. Najniższy koszt ponownego zatrudnienia dla robót publicznych oraz prac społecznie użytecznych

odnotowano w województwie opolskim, natomiast województwo wielkopolskie uzyskało najlepszy rezultat dla staży, dofinansowania działalności gospodarczej oraz dofinansowania wyposażenia i doposażenia miejsc pracy. Wyniki te wyraźnie wskazują, że najniższe koszty programów aktywnych udało się osiągnąć w województwach: wielkopolskim i opolskim.

Rys. 5. Koszt ponownego zatrudnienia według województw w 2013 r. (zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych liczbowych [MPiPS 2014].

Jeśli natomiast chodzi o województwa charakteryzujące się najwyższym kosztem ponownego zatrudnienia, to w zakresie szkoleń było to województwo dolnośląskie i podlaskie, w zakresie prac interwencyjnych – województwo warmińsko-mazurskie. Najwyższym kosztem robót publicznych charakteryzowało się województwo podkarpackie, a prac społecznie użytecznych – województwo podlaskie. Najdroższe staże organizowano w województwie mazowieckim, a najwyższy koszt dofinansowania podejmowania działalności gospodarczej oraz dofinansowania wyposażenia i doposażenia miejsc pracy odnotowano w województwie zachodniopomorskim. Miernik zwany kosztem ponownego zatrudnienia informuje nie tylko o poziomie kosztów, ale także w jakimś stopniu o sensie tego kosztu, czy podejmowaniu zatrudnienia po ukończeniu udziału w danym programie. Można zatem zauważyć, że stosunkowo niską efektywność w sensie kosztowym odnotowały takie województwa jak podlaskie i zachodniopomorskie, które dwukrotnie odnotowały najgorszy analizowany wskaźnik w 2013 r.

Tabela 1. Ranking programów polityki rynku pracy w 2013 r.

Nazwa programu	Punkty w zakresie efektywności zatrudnieniowej	Punkty w zakresie efektywności kosztowej	Suma
Szkolenia	2	6	8
Prace interwencyjne	5	5	10
Roboty publiczne	3	3	6
Prace społecznie użyteczne	1	7	8
Staże	4	4	8
Dofinansowanie podejmowania działalności gospodarczej	7	1	8
Dofinansowanie wyposażenia i doposażenia miejsc pracy	7	2	9

Punkty przyznano od 1 do 7, przy czym 1 oznacza najniższą efektywność, a 7 najwyższą. Zatem najwyższa suma oznacza program, który charakteryzował się najwyższą efektywnością.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych [MPiPS 2014].

Tabela 2. Ranking województw pod względem efektywności programów polityki rynku pracy w 2013 r.

Województwo	Punkty w zakresie efektywności zatrudnieniowej	Punkty w zakresie efektywności kosztowej	Suma	Województwo	Punkty w zakresie efektywności zatrudnieniowej	Punkty w zakresie efektywności kosztowej	Suma
Dolnośląskie	12	66/12	24	Podkarpackie	14	61/10	24
Kujawsko-pomorskie	3	47/4	7	Podlaskie	13	49/5	18
Lubelskie	16	66/12	28	Pomorskie	8	57/9	17
Lubuskie	2	73/13	15	Śląskie	5	50/7	12
Łódzkie	11	56/8	19	Świętokrzyskie	4	84/15	19
Małopolskie	9	50/7	16	Warmińsko-mazurskie	1	44/3	4
Mazowieckie	10	30/1	11	Wielkopolskie	15	99/16	31
Opolskie	6	79/14	20	Zachodniopomorskie	7	41/2	9

Punkty w zakresie efektywności zatrudnieniowej przyznano od 1 do 16, przy czym 1 oznacza najniższą efektywność, a 16 najwyższą.

Punkty w zakresie efektywności kosztowej przyznano jako sumę punktów dla danego województwa dla wszystkich badanych programów łącznie (pierwsza liczba). Następnie przyznano punkty od 1 do 16 za łączną efektywność kosztową, przy czym najwyższa łączna liczba oznacza zarazem 16 punktów. Zatem najwyższa suma w ostatniej kolumnie oznacza województwo, które charakteryzowało się najwyższą efektywnością zatrudnieniową i kosztową badanych programów.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych [MPiPS 2014].

Korzystając z danych [MPiPS 2014], opracowano ranking efektywności programów, którego rezultaty zawarto w tabeli 1. Zsumowane punkty przyznane zarówno za efektywność zatrudnieniową, jak i kosztową (ograniczoną do dwóch prezentowanych w opracowaniu mierników) wskazują, że najwyższą efektywnością charakteryzowały się w 2013 r. prace interwencyjne. Znacząco niską efektywność można zaobserwować dla robót publicznych, a dość zbliżony poziom tej efektywności występował dla pozostałych programów zawartych w tym badaniu. Może to wskazywać na potrzebę weryfikacji rodzajów programów, czyli na zmniejszenie znaczenia robót publicznych, które charakteryzują się wszak ograniczonymi możliwościami co do trwałego zatrudnienia osób uczestniczących w tych programach. A ponadto aktywizowanie bezrobotnych w tej formie nie zapewnia rozwoju tych osób i nie podnosi ich kwalifikacji czy możliwości znalezienia pracy w przyszłości.

Z kolei ranking województw ze względu na efektywność programów rynku pracy w 2013 r. przedstawiono w tabeli 2. Jak wynika z danych tej tabeli, najwyższą efektywnością charakteryzowało się województwo wielkopolskie, na drugim miejscu uplasowało się pod tym względem województwo lubelskie, a za nim dolnośląskie wraz z podkarpackim. Najniższą efektywność przejawiały programy stosowane w województwie warmińsko-mazurskim, a także w dalszej kolejności – w województwie kujawsko-pomorskim i zachodniopomorskim.

4. Zakończenie

Przedstawione w opracowaniu analizy dowodzą, że prowadzenie polityki rynku pracy jest niezwykle złożonym problemem. Kierując się bowiem kryterium efektywności, można wskazać na programy, które powinny być rozwijane, gdyż są najbardziej efektywne. Jednakże ważne jest także i to, że warunki prowadzenia tej polityki są zróżnicowane terytorialnie, o czym świadczy ranking efektywności badanych programów według województw. Zatem wybierając priorytetowe programy aktywizujące bezrobotnych, należy także wziąć pod uwagę ich liczbę, strukturę i cechy wyróżnione w ramach profilowania podczas rejestracji. Dobór instrumentów aktywizacyjnych powinien być uzależniony od kategorii bezrobotnych. Uwaga powyższa jednak nie zwalnia poszczególnych urzędów pracy z dbania o poprawę efektywności ALMP, którą można wszak uzyskać z jednej strony likwidując nieefektywności organizacyjne, a z drugiej – odpowiednio dobierając program do możliwości osoby bezrobotnej.

Literatura

- Blaug M., 2000, *Teoria ekonomii. Ujęcie retrospektywne*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Calmfors L., Forslund A., Hemstrom M., 2002, *The Effects of Active Labor Market Policies in Sweden: What is the Evidence?*, MIT Press, <http://mitpress.mit.edu> (5.05.2015).
- Card D., Kluve J., Weber A., 2010, *Active Labor Market Policy Evaluations: A Meta-Analysis*, NBER Working Paper Series, Working Paper 16173, <http://www.nber.org/papers/w16173> (5.05.2015).
- Kisiel R., Nowińska S., 2010, *Efektywność aktywnej polityki rynku pracy na tle doświadczeń międzynarodowych*, Polityka Społeczna, nr 5–6, s. 7–12.
- Klein C., 2013, *Investing Efficiently in Education and Active Labour Market Policies in Slovakia*, OECD Economics Department Working Papers no. 1017.
- Knapińska M., 2015, *Problemy finansowania polityki rynku pracy w Polsce i krajach Unii Europejskiej*, [w:] *O nowy ład finansowy w Polsce. Rekomendacje dla animatorów życia gospodarczego*, red. J. Ostaszewski, SGH, Instytut Finansów, Warszawa, s. 505–516.
- Maksim Z., 2010, *Metody ewaluacji aktywnej polityki rynku pracy w Unii Europejskiej*, [w:] *Aktywna polityka rynku pracy w Polsce w kontekście europejskim*, red. Z. Wiśniewski, K. Zawadzki, WUP, UMK, Toruń.
- MPiPS, 2014, *Efektywność działań aktywizujących realizowanych przez powiatowe urzędy pracy w ramach programów na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej w roku 2013*, MPiPS, Departament Funduszy, Warszawa, czerwiec.
- Olejniczak K., 2007, *Teoretyczne podstawy ewaluacji ex post*, [w:] *Ewaluacja ex post. Teoria i praktyka badawcza*, red. A. Haber, PARP, Warszawa.
- Samuelson P.A., Nordhaus W.D., 2012, *Ekonomia*, Rebis, Poznań.
- Siek E., 2012, *Efektywność aktywnych programów rynku pracy z wykorzystaniem funduszy unijnych w podregionie radomskim*, *Studia Ekonomiczne*, nr 123, Uniwersytet Ekonomiczny, Katowice, s. 151–164.
- Stiglitz J.E., 2004, *Ekonomia sektora publicznego*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.